

ВІСНИК

Чернігівського національного
педагогічного університету

Випуск 82

Том I

Серія: ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ

Чернігів
2010

ВЗАЄМОДІЯ ПОЛІТИКИ І МОРАЛІ ЯК ЕЛЕМЕНТ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ В СУСПІЛЬСТВІ

У статті автор робить спробу дослідити проблеми взаємовідносин політики і моралі, а також морального виховання як складової морально-політичного чинника, що впливає на всі сфери діяльності і спілкування людини.

Ключові слова: політика, мораль, моральне виховання, моральні цінності.

In this article the author tries to study the issue of politics and moral interaction. As well as moral education as a component of moral - political factor, which affects all spheres of human activities.

Key words: politics, moral education, moral, moral values.

Постановка проблеми. Важливим елементом розвитку сучасного суспільства є його політизація. Політика пронизує всі сфери суспільного життя, впливає на нього своїми засобами, чим в більшій мірі допомагає розв'язувати нагальні проблеми. Як форма суспільної свідомості, політика має свої виміри, серед яких одну з головних ролей виконує мораль. Завдяки моралі відбувається матеріалізація всіх сфер життя людини (матеріальної, духовної, економічної та інших політик).

Між мораллю та політикою існує надзвичайно тісний зв'язок, який активно впливає на соціум. Відомо, що мораль представляє собою складну систему свідомості, до якої входять суспільна та індивідуальна форми свідомості людини. Дані форми знаходять прояв у принципах, нормах, ідеалах і формують у особи її поведінку в різних сферах життєдіяльності. Саме завдяки тісній взаємодії моральної свідомості з політикою відбувається значна кількість політичних дій в суспільстві, зокрема практична діяльність, реалізація політичного курсу. В достатньо розвинутому демократичному суспільстві мораль постійно повинна супроводжувати політику, забезпечувати її нормальне функціонування.

Результати теоретичного аналізу проблеми. Проблема взаємодії політики і моралі в сучасній політичній науці є однією з центральних. Стісний зв'язок моралі і політики утворює цілісну систему, діяльність в достатній мірі реалізовувати ті принципи і норми, які потрібні для розвитку людини. Так, моральні принципи відображають фундаментальні закони розвитку суспільства, а моральні цінності формують у людини людську гідність, честь, почуття справедливості. Політика, в свою чергу, тісно пов'язана з реалізацією власних інтересів особи, зокрема її відношення до власності влади. Саме тому більшість сучасних політологів вважає, що політика повинна бути повністю підпорядкована моралі. Сучасна мораль повинна забезпечити нормальне функціонування суспільства на тривалій час. Принципи моралі сьогодні мають відображати фундаментальні закони розвитку суспільства, його інтереси.

Взагалі політика і мораль мають багато спільного. Завдяки зв'язку поєднуються інтереси різних соціальних структур, вирішуються першочергові проблеми громадян. Як види суспільної свідомості політика і мораль відображають суспільне життя, впливають на нього, а також формують певні політичні і моральні норми, які знаходять вираження у рішеннях і документах суспільних і державних організацій і органів.

В новій соціально-політичній і культурній ситуації дуже швидко відбувається переорієнтація на більш соціальні, гуманістичні та моральні цінності. Перехід політики в площину моралі є одним з головних чинників розвитку суспільства. Ще древні вчені – філософи нас застерігали, що не можна вивалити з політики мораль, це приведе до розривання стійких традицій людської культури.

"Мораль – це практичний розум" – писав Імануїл Кант, і мав рацію. Всі процеси, що відбуваються в сучасному політичному світі, в більшій або в меншій мірі підпорядковані моральним принципам і цінностям. Так, моральність в політиці може бути відносною, але в розвинутих суспільствах саме такий спосіб є найголовнішим джерелом взаємодії між людьми і політиками. Хоча може бути і навпаки, коли мораль перетворюється в шінізм, поширення всіх норм і правил, а це в свою чергу несе негативний посил

в суспільстві і приводить до сумних наслідків, тим більше, що в українській політиці домінують більш приматичні підходи.

Довідно також, що мораль може існувати поза політикою, але тоді вона приречена позбавитися головної своєї функції – духовно-практичної, де відбувається відрив від реального життя, що в свою чергу може привести до розривання стійких традицій людської культури. Такого негативу не можна допускати в суспільстві. Тому більшість вчених-політологів, аналізуючи взаємодію політики і моралі, приходять до висновку, що не надзвичайно складний процес, який потребує постійного досконалого дослідження. В даній процесі повинні включатися всі сфери суспільного життя людей. Сучасна українська морка тільки набирає обертів у процесі формування тандему "політика – мораль".

Важливим елементом прояву взаємодії політики і моралі в суспільстві є моральне виховання, яке в більшій мірі впливає на сферу суспільного життя людини, на її спілкування і відносини. Даний вид виховання з точки зору політичної науки є тим чинником, який впливає на будь-яку сферу соціальної діяльності і спілкування людей, проникає всі сфери людських відносин і формує моральну атмосферу в суспільстві. Зрозуміло, що моральне виховання має специфічну мету, де перевага надається духовним цінностям. Категорії, принципи, ідеали, які вироблялися людством століттями, формують у людини власні переконання та особисту поведінку в політиці.

Сучасне моральне виховання повинно відігравати важливу роль у розбудові демократичної держави. Головна основа його розвитку – це здобутки нашої історії, національної культури, науки, педагогіки, які, в свою чергу, мають сприяти подальшому формуванню у людини почуття відповідальності та самоорганізації, вчити молодь бути готовими до вирішення нагальних проблем суспільства (наприклад, громадянський мир, злагода, консенсус).

Виховання моралі, особливо у молоді, набуває нових рис. Насамперед, це сам процес, що повинен здійснюватися з урахуванням здобутків національної та загальнолюдської культури, поєднувати в собі цілу низку елементів, які приймають участь у формуванні політично-обізнаної і морально-вихованої людини. Тому в політичній науці аналізують такі критерії, як інтереси людини, суспільства, держави, нації. Дані елементи мають гармонійно поєднуватися та сприятимуть вільному саморозвитку, репродукції культурних людей, здатних забезпечити країні гідне місце в світі.

Враховуючи, що взаємодія політики і моралі дуже тісна, то пріоритетними напрямками у державотворенні мають бути суспільна і гуманістична моралі. В основу даних видів закладені не тільки норми, принципи та ідеали, а й сама людина та її життя.

Важливим в даному контексті є також виховання у людини, особливо підрастаючого покоління, на основі гуманістичної моралі якостей, які забезпечують багаж особистого і громадянського, таких принципів як колективізм, толерантність, гуманізм.

Одну з головних ролей в моральному вихованні молоді має відігравати цілісний підхід власне до самого процесу. Насамперед, це виховання у людини в єдності її свідомості, совісті, волі, суспільної поведінки та вчинків. Актуальним в даному аспекті є підготовка підрастаючого покоління до життя в системі демократичного розвитку. В першу чергу це формування у особистостей культури демократичного мислення, поведінки, які повинні базуватися на моральних цінностях.

Завдяки використанню моральних цінностей людина стає суб'єктом соціального контролю. Існує багато критеріїв прояву даного процесу. По-перше, завдяки моральним цінностям особистість може дати оцінку власним вчинкам, певних соціальних спільнот, суспільства, по-друге, у людини формуються якості, які дають можливість розпізнавати негативний вплив явищ (в тому числі позитивних), які можуть становити реальну загрозу.

Важливим елементом морального виховання людини є самовиховання і самовдосконалення. Саме завдяки цим якостям формуються певні риси характеру, загальний моральний стан, поліпшення способу життя.

Розглядаючи проблему виховання моралі в суспільстві, взаємодії її з політикою, потрібно звернути увагу на чинник, який бере безпосередню участь у її формуванні – це освіта. Завдяки освіті відбувається процес формування морального вигляду людини. В політичній науці саме освіта є основою для морального розвитку суспільства, особистості. Знання, які отримує людина в процесі навчання, формують природу моралі, світогляд, загальну картину оточуючого світу, а це в свою чергу має впливати на власні виміри суспільних цінностей – добро, справедливість, героїзм, зло.

Крім того, знання також дають нам можливість зрозуміти, що трансформації в суспільстві вимагають і змін у моральних цінностях, що може бути іноді причиною моральної кризи. Втім, щоб цього не відбулося, повинно працювати, як вважають вчені, золоте правило моральності – не втрачати зв'язку з історичними та культурними цінностями. Хоча, як відомо, і процес оновлення ще нікому не завдає. На жаль в сучасному світі, особливо в країнах, які стали на шлях незалежного розвитку, процес суспільного і морального відродження приніс багато негативу. Зокрема, в молодіжному середовищі з'явилися не сумнісні з мораллю речі – алкоголізм, наркоманія, порушення законів тощо. На останній план відійшли такі якості як милосердя, совість, благочинність та благородство. Особливо це загрозливо для

людей, які ще тільки ідуть у політику або хочуть в ній довше працювати. В сучасній Україні в період постійного виборчого процесу – чесність, порядність, чистота помыслив – саме те, чого недостатньо сьогодні нашому політикуму.

У формуванні моральних якостей людини, крім освіти приймають участь також релігія та традиційна українська культура. Саме відродження українських культурних традицій дає можливість більш – менш зупинити процес моральної деградації і розпочати формування загальнолюдських якостей.

Релігія – один з тих соціальних інститутів, який формує у людини якості добра і благоволення, втім сучасні міжконфесійні суперечки зводять нанівець все позитивне. Сучасна держава намагається дати більше людині, втім не завжди отримується якісний результат.

В нових умовах розвитку суспільства моральне виховання особистості повинно відбуватися у комплексі: поєднання освіти – виховання – культурних традицій – релігії, а це в свою чергу сприятиме формуванню фундаментальних цінностей, які поєднані, насамперед, з національними і збігаються з загальнолюдськими.

Не можна допускати падіння моральності в суспільстві, це може привести до трансформаційних процесів, які тільки поглиблюватимуть кризові явища і сприятимуть деградації населення. В історичному минулому нашої країни існує безліч таких прикладів. Зокрема, тоталітарні часи розвитку привели до насадження комуністичної моралі, що ідеологізувала систему моральних цінностей, яка повністю була відірвана від життя людей і суспільства. Міфологізація моральних норм і принципів тільки відволікала від реалій життя. З розпадом СРСР така політика привела до моральної руйни, зневіри та безпорадності народу. Тому головне завдання сьогодні – не допустити зневаження моралю в суспільно-політичному житті.

Початок суспільного відновлення в нашій державі має глибокий моральний зміст. Це процес, де відбувається повернення людей до справжніх витоків моральності, які сторіччями створювалися історією.

Висновки

Отже, взаємодія політики і моралі є основним елементом виховання моралі. Сучасне українське суспільство стало на шлях своєї організації, а організоване суспільство є суспільством відродження моралі на основі культури, освіти, релігії. Саме завдяки моральному вихованню відбувається забезпечення передачі норм, принципів, традицій минулого наступним поколінням, а це, в свою чергу, сприятиме утримуванню в цілісності громадянське суспільство. Пізнання дійсних моральних цінностей допоможе людям мобілізуватися на побудову цивілізованого суспільства.

Література

1. Бараматова С. Політична соціологія. – К., 2003.
2. Барвінський А. Соціологія. – К., 2005.
3. Бебик Р., Головатий М., Ребкало В. Політична культура сучасної молоді. – К., 1996.
4. Бех І. Виховання особистості. – К., 2003.
5. Боровик В., Кретон Б. Основи політології. – К., 2001.
6. Бурлає П. Соціологія політики. – М., 1993.
7. Буряк Р., Ротар Н. Політична культура, ідеологія, психологія. – Чернівці, 2000.
8. Гасвський Б. Філософія політики. – К., 2005.
9. Кирилук Ф. Політологія нової доби. – К., 2006.
10. Кулагін Ю. Політологія. – К., 2002.
11. Лозова В., Троцько І. Теоретичні основи виховання і навчання. – Харків, 2002.
12. Нагорна І. Політична культура українського народу. – К., 1998.
13. Панов М., Герасина Л. Політологія. – К., 2004.
14. Піча В., Хома Н. Політологія. – Львів, 2005.
15. Політологічний словник / Укл. Головатий М. – К., 2005.
16. Социокультурные условия воспитания и формирования личности // Социология. Наука об обществе. – Харьков, 1996.
17. Хома Н. Політична культура молоді України. – Львів, 1997.